

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกู้เงินนอกระบบและผลกระทบต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการกู้ยืมเงินนอกระบบของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการศึกษาเอกสาร ข้อมูลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านที่เกี่ยวข้อง การใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 25 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 25 คน และเจ้าหน้าที่นอกระบบ จำนวน 5 คน และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 25 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 298 คน

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

• ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.0 อยู่ในช่วงอายุ 40 – 49 ปี ร้อยละ 52.0 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 88.0 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 40.0 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 40.0 มีรายได้ของครัวเรือน ระหว่าง 4,001 – 6,000 บาท ร้อยละ 44.0 มีรายจ่ายของครัวเรือน ระหว่าง 8,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 44.0 มีเงินออมต่อเดือนร้อยละ 80.0 โดยมีเงินฝากที่ไม่แน่นอน ร้อยละ 24.0 ลักษณะงานที่รับผิดชอบมีหน้าที่ในการพิจารณาเงินกู้ ร้อยละ 27.03 ระยะเวลาในการปฏิบัติงานเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ 5 ปี ร้อยละ 80.0 พิจารณาจำนวนเงิน โดยเฉลี่ยที่อนุมัติในการกู้ต่อคน (บาท) ที่ 15,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 76.0 เหตุผลที่ท่านพิจารณาการให้กู้เงิน คือ เพื่อพัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิก ร้อยละ 100

- การบริหารกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมระดับความคิดเห็นการบริหารกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน มีอยู่ในระดับดี (Mean = 4.11) ดังต่อไปนี้

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดีมาก (Mean = 4.37, S.D. = 0.576) เห็นได้จากการที่สมาชิกทุกคนมีโอกาสนในการแสดงความคิดเห็นได้ (Mean = 4.84, S.D. = 0.374) สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบบัญชีรายรับ-จ่ายและติดตามผลการบริหารงานของคณะกรรมการ

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดีมาก (Mean = 4.29, S.D. = 0.555) เห็นได้จากที่กองทุนหมู่บ้านประสบผลสำเร็จได้ถ้าหากมีความร่วมมือกันทั้งคณะกรรมการและสมาชิกทุกคน (Mean = 4.76, S.D. = 0.436)

ด้านการกู้ยืมและการชำระหนี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 3.68, S.D. = 0.957) เห็นได้จากการที่สมาชิกที่กู้ยืมเงิน ต้องนำเงินไปลงทุนตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ (Mean = 4.56, S.D. = 0.507) สมาชิกที่กู้เงิน ต้องมีความซื่อสัตย์ มีวินัยทางการเงินและตรงต่อ เวลาอย่างเคร่งครัด (Mean = 4.36, S.D. = 0.860)

- เงินกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน/เงินกู้ยืมนอกระบบ กับกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

จากการศึกษาวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมระดับความคิดเห็นเงินกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน/เงินกู้ยืมนอกระบบ กับกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ ทั้ง 3 ด้าน มีอยู่ในระดับดี (Mean = 3.89) ดังต่อไปนี้

ด้านโครงสร้างหน้าที่ พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 4.15, S.D. = 0.617) เห็นได้จากการพิจารณาให้ผู้กู้เงินที่จะนำไปพัฒนาอาชีพเป็นลำดับแรก (Mean = 4.65, S.D. = 0.575) ได้ศึกษาถึงประวัติของผู้กู้ทุกรายอย่างละเอียดก่อนที่จะดำเนินการให้ผู้กู้เงินฯ (Mean = 4.56, S.D. = 0.507) ได้ตรวจสอบการกู้ยืมเงินของผู้กู้แต่ละรายอย่างชัดเจนก่อนจะอนุมัติเงินกู้

ด้านบริหารจัดการ พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 3.85, S.D. = 0.637) ได้แก่ เงินกองทุนฯ ส่งเสริมให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินของผู้กู้ (Mean = 4.40, S.D. = 0.500) มีผู้ดูแลระบบการติดตามทวงหนี้อย่างรัดกุม (Mean = 4.36, S.D. = 0.860)

ด้านความสัมพันธ์ของเงินกู้ยืมนอกระบบกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 3.68, S.D. = 0.881) ได้แก่ เงินกู้ยืมนอกระบบส่งผลต่อสภาพคล่องการชำระเงินคืนกองทุนหมู่บ้านฯ (Mean = 4.28, S.D. = 1.308) คุณสมบัติของผู้กู้เงินฯ เช่น

อายุ รายได้ การศึกษา มีผลต่อการตัดสินใจของผู้กู้เงิน (Mean = 4.20, S.D. = 0.808) การกู้เงินทั้งสองระบบเป็นการเสริมสร้างนิสัยให้เกิดหนี้สำหรับผู้กู้ (Mean = 3.96, S.D. = 0.676)

● **สภาพปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการแก้ไขผลกระทบการกู้เงินนอกระบบต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอค้อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่**

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ขั้นตอนในการกู้เงินของกองทุนหมู่บ้านยุ่งยากซับซ้อนกว่ากู้เงินนอกระบบ รวมถึงการติดตามทวงหนี้ของเงินกู้นอกระบบสม่ำเสมอ ทำให้ผู้กู้มีความกระตือรือร้นในการชำระ ในขณะที่กองทุนหมู่บ้านมีระบบการติดตามทวงหนี้ไม่เข้มแข็ง และไม่เด็ดขาดทำให้ผู้กู้ชำระเงินคืนล่าช้า อีกทั้งชาวบ้านกู้เงินนอกระบบมาใช้หนี้กองทุนหมู่บ้าน และการกู้เงินนอกระบบมีการอนุมัติวงเงินที่สูงกว่าและง่ายกว่าเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน

แนวทางการแก้ไข มีดังนี้ ควรมีการให้ความรู้กับชาวบ้านในการจัดการบริหารกองทุนที่ได้มาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด การจัดการด้านการเงินแก่ชาวบ้าน เพื่อให้จัดสรรบริหารเงินกู้ให้ถูกต้องเหมาะสม และข้อแตกต่างและข้อเสียของการกู้เงินนอกระบบแก่ชาวบ้าน และควรจัดระบบการบริหารงานการกู้เงิน และติดตามทวงหนี้ของกองทุนหมู่บ้านให้เหมาะสมโดยตั้งแต่การเตรียมเอกสารประกอบการพิจารณา เงื่อนไขต่างๆ ฯลฯ โดยให้เหมาะสม รวดเร็ว และโปร่งใส รวมทั้งมีการติดตามทวงหนี้อย่างสม่ำเสมอ โดยอย่างเหมาะสม

5.1.2 ข้อมูลสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

● **ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป**

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.0 อยู่ในช่วงอายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 37.2 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 83.6 มีการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า ร้อยละ 47.7 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 43.0 รายได้ของครัวเรือน ระหว่าง 6,001 - 8,000 บาท ต่อเดือน ร้อยละ 30.5 รายจ่ายของครัวเรือน ระหว่าง 6,001 - 8,000 บาท ต่อเดือน ร้อยละ 27.5 เงินออมต่อเดือนร้อยละ 89.9 ส่วนใหญ่ออมเงินเดือนละต่ำกว่า 500 บาท ร้อยละ 57.0 ส่วนใหญ่มีหน้าที่เป็นสมาชิกในกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 99.3 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ระหว่าง 5-8 ปี ร้อยละ 68.8 มีการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ถึงร้อยละ 100.0 โดยส่วนใหญ่กู้ที่จำนวนเงิน 15,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 43.3 การกู้เงินที่นำไปใช้ เพื่อใช้หนี้นอกระบบ ร้อยละ 58.1

● **การเลือกใช้เงินกู้นอกระบบของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอค้อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่**

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามการเรียงลำดับวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้นอกระบบ ตามความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยพิจารณาเรียงลำดับจากระดับความสำคัญมากที่สุด (1) คือ เพื่อไปชำระหนี้ ร้อยละ 55.70 รองลงมาเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

ร้อยละ 37.58 เพื่อใช้ทางการศึกษาของบุตร ร้อยละ 29.53 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเลือกใช้เงินกู้ยืมในระบบ ด้วยเหตุผลที่ว่าได้รับเงินเร็วทันเวลา ร้อยละ 25.4 มีความสะดวกรวดเร็ว ร้อยละ 25.3 การตัดสินใจเลือกใช้เงินกู้ยืมในระบบ จากพี่น้อง/ญาติ ร้อยละ 83.6 วงเงินกู้ยืมในระบบที่กู้ในแต่ละครั้ง ช่วงระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท ร้อยละ 37.2 ความถี่ในการกู้ยืมเงินนอกระบบ ปีละ 1 ครั้ง ร้อยละ 52.3 ระยะเวลาในการกู้ยืมเงินนอกระบบ 1 ปี ร้อยละ 34.2 วิธีการกู้เงินนอกระบบระยะเวลา 3 เดือน ร้อยละ 27.2

- **การบริหารกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่**

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 4.08, S.D. = 0.555) เห็นได้จากการที่กองทุนหมู่บ้านจะสำเร็จได้สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกครั้ง (Mean = 4.54, S.D. = 0.499) ในการประชุมทุกครั้งสมาชิกทุกคนควรเข้าร่วมประชุมเสมอ (Mean = 4.47, S.D. = 0.500)

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 4.13, S.D. = 0.642) เห็นได้จากการที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรมีการบริหารงานให้เป็นไป ตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน (Mean = 4.40, S.D. = 0.608) กองทุนหมู่บ้านประสบผลสำเร็จได้ ถ้าหากมีความร่วมมือกันทั้ง คณะกรรมการและสมาชิกทุกคน (Mean = 4.43, S.D. = 0.495)

ด้านการกู้ยืมและการชำระหนี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 3.78, S.D. = 0.612) เห็นได้จากการที่สมาชิกที่กู้เงิน ต้องมีความซื่อสัตย์ มีวินัยทางการเงินและตรงต่อเวลาอย่างเคร่งครัด (Mean = 4.30, S.D. = 0.580)

- **การเงินกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านของการบริหารกองทุนหมู่บ้าน**

ด้านโครงสร้าง/หน้าที่ของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 3.81, S.D. = 0.602) ได้แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คอยให้ความช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน (Mean = 4.18, S.D. = 0.383) มีเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับในการกู้ยืมเงิน (Mean = 4.02, S.D. = 0.713)

ด้านการบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 3.71, S.D. = 0.556) การทำสัญญาชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร (Mean = 4.41, S.D. = 0.493) ความอิสระในการใช้เงินกองทุนหมู่บ้าน ที่กู้มา (Mean = 4.22, S.D. = 0.767)

- **การกู้เงินนอกระบบ กับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน**

ด้านโครงสร้าง/หน้าที่ของกองทุนหมู่บ้านฯ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 3.39, S.D. = 0.892) ได้แก่พิจารณาคุณสมบัติของผู้กู้เงิน มีความยุติธรรมกับผู้กู้ทุกคน

(Mean = 3.70, S.D. = 1.064) สมาชิกมีความเข้าใจถึงระเบียบข้อบังคับจากผู้ให้กู้เงินนอกระบบ (Mean = 3.59, S.D. = 0.667) มีตัวแทนฝ่ายต่างๆ คู่มือให้คำปรึกษาแก่สมาชิกในการกู้เงินทุกขั้นตอน ด้านการบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้านฯ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับดี (Mean = 3.42, S.D. = 0.836) จำนวนวงเงินกู้มีความเหมาะสม เพียงพอ (Mean = 4.10, S.D. = 0.833) ขั้นตอนการกู้เงินสะดวก มีผลต่อการตัดสินใจในการกู้เงิน (Mean = 3.97, S.D. = 0.885)

- **การกู้ยืมเงินนอกระบบ**

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า สมาชิกวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินนอกระบบ เพื่อใช้จ่ายในครอบครัว เพื่อชำระหนี้ในระบบและนอกระบบที่ครบกำหนดชำระ เพื่อการศึกษาของบุตร โดยเหตุผลที่เลือกใช้การกู้ยืมเงินนอกระบบ เพราะมีความสะดวกรวดเร็ว ได้รับเงินเร็วทันเวลา เอกสารไม่ยุ่งยาก มีวงเงินที่อนุมัติให้สูง หากมีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวกับผู้ให้กู้เงินนอกระบบ จะได้รับวงเงินที่สูง

โดยส่วนใหญ่สมาชิกจะเป็นผู้ตัดสินใจในการกู้เงินนอกระบบเอง ในวงเงิน 30,000 บาท ขึ้นไป โดยมีการชำระหลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตและขายหมดไปแล้ว ประมาณ 5-6 เดือน โดยชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย และบางครั้งมีการกู้เพิ่มเติมจากของเดิมไม่วงเงินไม่สูงมาก ครั้งละประมาณ 3,000 – 5,000 บาท และมีการชำระเป็นรายเดือนพร้อมดอกเบี้ย

- **ปัญหา/อุปสรรค/ข้อเสนอแนะ ผลกระทบของเงินกู้นอกระบบที่มีต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน**

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า การกู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน มีระเบียบกฎเกณฑ์ในการกู้เงิน ประกอบเหตุผลในการกู้เงิน แต่เงินกู้นอกระบบ ไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับว่าต้องนำเงินที่กู้ไปใช้อะไร วงเงินในอนุมัติสูงกว่าการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน จึงเป็นสาเหตุให้สมาชิกกู้เงินนอกระบบมาชำระหนี้เงินกู้กองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ ควรมีการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้เหมาะสม สะดวก รวดเร็ว วงเงินในอนุมัติของการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ควรเพิ่มขึ้นหรือสามารถกู้ได้เท่ากับการกู้เงินนอกระบบ

ส่วนปัญหาในการกู้ยืมเงินนอกระบบ ได้แก่ ดอกเบี้ยค่อนข้างสูงและจะมีดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างสูงหากไม่ชำระตามกำหนด

5.1.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์การกู้เงินนอกระบบและผลกระทบต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

● คณะกรรมการกองทุน

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทำหน้าที่บริหารงานกองทุนหมู่บ้าน มาเป็นระยะเวลามากกว่า 5 ปี ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ยึดวัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านเป็นแนวทางการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านสามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนแก่สมาชิกได้ในระดับหนึ่ง แต่ทั้งนี้ปัญหาที่สำคัญที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ พบคือปัญหาหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ดังนั้นการออกเงินกู้ให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยเหลือสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เพื่อนำเงินดังกล่าวไปลงทุนพัฒนาอาชีพให้เกิดรายได้แก่ตนเองและครอบครัว โดยจะพิจารณาอนุมัติเงินกู้สามัญ ปีละ 1 ครั้งเท่านั้น มีการชำระเงินต้น พร้อมดอกเบี้ยหรือเฉพาะดอกเบี้ย นับครบรอบการอนุมัติให้กู้ ที่ผ่านมา พบว่าสมาชิกบางส่วนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำเงินกู้ไปลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ

จากการที่มีสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีการกู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาคือ ผู้กู้บางส่วนประมาณร้อยละ 50 ของผู้กู้ทั้งหมด ไม่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพตามที่เสนอขอกู้ และตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ แต่กลับนำไปใช้จ่ายซื้อของฟุ่มเฟือยซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่ตนเองและครอบครัว หรือนำไปชำระเงินกู้จากสถาบันการเงินอื่น รวมทั้งการชำระเงินกู้นอกระบบ ทำให้มีหนี้สินติดตัวไม่สามารถปลดหนี้ได้ สำหรับการกู้เงินนอกระบบของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านนั้น พบว่า มีสมาชิกบางส่วนประมาณหนึ่งในสามของสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ ต้องกู้เงินนอกระบบมาชำระคืนเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน เพราะไม่สามารถนำเงินมาชำระคืนแก่กองทุนหมู่บ้าน ที่มาของเงินกู้นอกระบบมาจากหลายรูปแบบ

ในส่วนของข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข ควรให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการให้ความรู้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจในแนวทางที่ถูกต้อง มีการรณรงค์ให้สมาชิกลดจำนวนเงินกู้ยืมอย่างน้อยลดลงร้อยละสิบต่อปีของจำนวนเงินที่กู้ยืม และรณรงค์ให้สมาชิกดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

● สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5-8 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ย

อยู่ที่ 7,001 - 8,000 บาท ต่อเดือน การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านทิศทางการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น บางครั้งก็ประสบปัญหาในการดำเนินงานบ้าง แต่ก็สามารถแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นตามลำดับได้ ปัญหาที่ยังพบอยู่ คือ ทั้งกรรมการและสมาชิกยังขาดความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และปรัชญาที่ชัดเจนของกองทุนหมู่บ้านอย่างแท้จริง และประสบการณ์ในการบริหารจัดการมีไม่มาก จึงควรมีกิจกรรมที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้กรรมการและสมาชิกกองทุน มีความเข้าใจในการดำเนินการบริหารกองทุนอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ในส่วนของการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านนั้น จากการสอบถามพบว่าสมาชิกที่กู้เงินส่วนใหญ่ได้นำเงินที่กู้ได้ไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยที่นำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ การชำระคืนเงินกู้ สามารถชำระคืนได้ตรงตามระยะเวลาที่กำหนดตามสัญญา แต่วิธีการได้มาของเงินที่จะนำมาชำระคืนแก่กองทุนนั้น ได้มาในวิธีการที่แตกต่างกันไป บางคนกู้ยืมจากญาติพี่น้อง บางคนกู้ยืมจากเจ้าหน้าที่นอกระบบ บางคนก็สามารถเก็บเงินได้บางส่วนและขอกู้จากเจ้าหน้าที่นอกระบบถึงแม้ว่าสมาชิกผู้กู้เงินจะได้เงินมาชำระคืนกองทุนหมู่บ้าน แต่ทุกคนก็ยังต้องทำสัญญากู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านเป็นประจำทุกปีเช่นเดิม การกู้เงินนอกระบบนั้น พบว่าสามารถกู้ได้ง่ายกว่าการกู้เงินกองทุน เอกสารในการกู้เงินไม่ยุ่งยาก วงเงินกู้ที่รับการอนุมัติสูงกว่าของกองทุนหมู่บ้าน หากมีความสนิทสนมกับผู้ให้กู้ สามารถรับเงินได้ทันทีและได้วงเงินที่สูงเพิ่มขึ้นอีก

ในส่วนนโยบายในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านนั้น กลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความคาดหวังให้รัฐบาลปลดหนี้ให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทุกคน หรืออีกระยะเวลาในการชำระคืนเงินกู้แก่กองทุนหมู่บ้าน ให้มีระยะเวลาในการชำระนานขึ้นกว่าเดิม วงเงินในการอนุมัติเพิ่มขึ้นให้เท่าเทียมกับวงเงินกู้ของเงินกู้นอกระบบ

● เจ้าหนี้เงินกู้นอกระบบ

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มเจ้าหนี้เงินกู้นอกระบบ บางคนเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และมีประสบการณ์การบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลาโดยเฉลี่ย 5-9 ปี การปล่อยเงินกู้นอกระบบให้แก่สมาชิกกองทุนฯ นั้นส่วนใหญ่เกิดจากสมาชิกกองทุนฯ กู้เงินไปแล้ว เมื่อถึงกำหนดการชำระคืนเงินกู้ สมาชิกดังกล่าวไม่สามารถนำเงินมาชำระคืนแก่กองทุนหมู่บ้าน จึงขอร้องให้คณะกรรมการช่วยเหลือในการหาเงินกู้จากเจ้าหน้าที่นอกระบบ เพื่อชำระคืนเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน โดยยินยอมจ่ายเงินกู้คืนเป็นเงินสดพร้อมดอกเบี้ยให้ทันที เมื่อได้รับเงินกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านในครั้งต่อไป แต่สมาชิกบางรายก็จะติดต่อขอเงินจากเจ้าหน้าที่นอกระบบเอง

ในการชำระคืนเงินกู้แก่เจ้าหนี้ในระบบนั้น สมาชิกจะเตรียมลงลายมือชื่อมอบฉันทะ ให้แก่เจ้าหนี้ในระบบนำไปขอเบิกเงินจากธนาคารเอง โดยสมาชิกจะไม่มีโอกาสได้รับเงินกู้นั้น อีกทั้งยังต้องหาเงินเพื่อจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบ จึงทำให้ต้องเพิ่มภาระในการกู้ยืมครั้งนี้ วิธีเก็บเงินกู้คืนของเจ้าหนี้ระบบก็คือ การไปนั่งรอที่หน้าธนาคาร โดยให้สมาชิกถอนเงินจากธนาคาร ด้วยตนเองแล้วนำมาชำระคืนให้แก่เจ้าหนี้ทันทีจากการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านนั้น กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นตรงกันว่า มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเห็นได้ชัดเจนทั้งด้านผลดีและผลเสีย ด้านผลดี คือ ทำให้ประชาชนบางส่วน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถนำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ประสบผลสำเร็จ ด้านผลเสีย คือ ทำให้เกิดการกระจายหนี้ไปสู่ประชาชนฐานราก และส่วนใหญ่ไม่สามารถหลุดพ้นจากการเป็นหนี้กองทุนหมู่บ้านได้ สังเกตได้ว่าในทุกๆ ปี สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน จะเป็นบุคคลคนเดียวกันตลอดมา

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกู้เงินในระบบและผลกระทบต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกู้ยืมเงินในระบบของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการการศึกษา พบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้ รายจ่าย มีความสัมพันธ์กับการกู้ยืมเงินในระบบของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้ในระบบ, เหตุผลการเลือกใช้เงินกู้ในระบบ วงเงินกู้ในระบบที่กู้ในแต่ละครั้ง, ความถี่ในการกู้ยืมเงินในระบบ และ วิธีการกู้เงินในระบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีการกู้ยืมเงินในระบบมาจากปัจจัยด้านรายได้และรายจ่าย ของสมาชิกเป็นสำคัญ จากผลการสำรวจพบว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและรับจ้าง มีรายได้ของครัวเรือน ระหว่าง 6,001 - 8,000 บาท ต่อเดือน และมีรายจ่ายของครัวเรือน ระหว่าง 6,001 - 8,000 บาท ต่อเดือน จะเห็นได้ว่ารายจ่ายของครัวเรือนมีเท่ากับรายรับของครัวเรือน ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ ทำการกู้เงินถึงร้อยละ 100 ทำให้มีการกู้เงินทั้งในระบบ จากการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน และการกู้เงินในระบบ จากปัจจัยข้างต้นที่ทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ต้องมีการกู้เงินในระบบ และยังมีเหตุผลที่ต้องทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจำเป็นต้องมีกู้เงินในระบบเพราะ เพื่อไปชำระหนี้ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และเพื่อใช้เพื่อการศึกษาของบุตร ซึ่งสาเหตุดังกล่าวสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นสาเหตุสำคัญที่สมาชิกกองทุน

หมู่บ้านมีความคิดเห็นว่าจะต้องมีการกู้ยืมเงินทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งได้สอดคล้องกับการศึกษาของ วาสนา สีนเปียง (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกใช้จ่ายเงินกู้ในระบบในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การพิจารณาพฤติกรรมการเลือกใช้จ่ายเงินกู้ของผู้กู้จำแนกตาม อายุ อาชีพ และรายได้ ไม่แตกต่างกันในประเด็นวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นทุนค้าขาย

ผลกระทบของการกู้เงินนอกระบบกับความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

จากการดำเนินงานนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้าน นับว่าเป็น โครงการที่ดีซึ่งสามารถที่จะช่วยทำให้เศรษฐกิจฐานรากดีขึ้น แต่ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคหนึ่งที่เกิดขึ้นกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านก็คือ ปัญหาที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไปกู้เงินจากแหล่งทุนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งทุนนอกระบบเพื่อนำเงินมาใช้คืนแก่กองทุนหมู่บ้าน ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากการที่สมาชิกกู้ยืมเงินไปแล้ว ไม่นำเงินกู้อย่างถูกต้องไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ทำให้เกิดปัญหาหนี้ซ้ำซ้อน สร้างภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น แม้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะทราบแล้วก็ตาม ก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ เพราะหากว่ากล่าวหรือตักเตือนอาจเป็นการสร้างความไม่พอใจแก่สมาชิกกองทุน

ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารกองทุนและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต่อการเงินกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน/เงินกู้นอกระบบ กับกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ พบว่า สมาชิกมีการกู้ยืมเงิน จากแหล่งเงินกู้ทั้ง 2 แหล่งคือ จากเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน และเงินกู้นอกระบบ โดยสมาชิกกองทุนจะมีการกู้เงินหมุนเวียนเปลี่ยนผันกันไประหว่างแหล่งเงินกู้ทั้ง 2 แหล่ง โดยหากกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านแล้ว เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้ ก็จะไปกู้เงินนอกระบบมาชำระหนี้ และเมื่อชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านแล้วก็จะขอเงินกองทุนหมู่บ้านอีกครั้งเพื่อไปชำระหนี้นอกระบบ เงินกู้ที่ได้จากการกู้เงินจากทั้ง 2 แหล่ง ไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อพัฒนารายได้ ส่งเสริมอาชีพแต่อย่างใด

นอกจากนี้ยังพบว่าคณะกรรมการบางกองทุนยังต้องหาเงินทุนภายนอกมาให้สมาชิกกู้ยืม เพื่อนำเงินมาชำระคืนแก่กองทุนหมู่บ้าน ให้ตรงตามกำหนดในสัญญากู้ โดยสมาชิกกองทุนให้เหตุผลที่ต้องไปกู้เงินนอกระบบ คือเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว เพื่อชำระหนี้ในระบบและนอกระบบที่ครบกำหนดชำระ เพื่อการศึกษาของบุตร โดยเหตุผลที่เลือกใช้การกู้ยืมเงินนอกระบบ เพราะมีความสะดวกรวดเร็ว ได้รับเงินเร็วทันเวลา เอกสารไม่ยุ่งยาก มีวงเงินที่อนุมัติให้สูง หากมีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวกับผู้ให้กู้เงินนอกระบบ จะได้รับวงเงินที่กู้ที่สูง ในส่วนของกองทุนหมู่บ้านถึงแม้ว่าจะมีการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิก แต่ด้วยกฎเกณฑ์ระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน ที่ต้อง

มีขั้นตอนการพิจารณา เอกสารการประกอบในการกู้ยืมเงิน อีกทั้งระยะเวลาในการกู้เงินมีการอนุมัติ ปีละ 1 ครั้งเท่านั้น และวงเงินอนุมัติไม่เกิน 20,000 บาท รวมถึงเงื่อนไขในการกู้เงินนั้นค่อนข้างมี จำกัด ซึ่งต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน แต่การกู้เงินนอกระบบไม่มีเงื่อนไขในการนำเงิน ไปใช้ เอกสารไม่ยุ่งยาก ได้รับเงินรวดเร็วทันใจ และวงเงินที่สูงกว่ากองทุนหมู่บ้านอีกด้วย ทำให้ สมาชิกมีความพึงพอใจที่จะกู้เงินนอกระบบอยู่ร่ำไป ไม่มีที่สิ้นสุดถึงแม้ว่าจะอัตราดอกเบี้ยที่ ค่อนข้างสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูรินท์ แก้วโมราเรื่องฤทธิ์ (2549) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เงินกู้นอกระบบกับกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เงินกู้นอกระบบ ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง เนื่องจากเงินกองทุนหมู่บ้านมีระเบียบข้อบังคับต่างๆ มาก จึงทำให้ผู้กู้มาใช้ บริการเงินกู้นอกระบบในขณะเดียวกันเงินกู้นอกระบบยังมีผลต่อสภาพคล่องในการชำระหนี้สิน กองทุนหมู่บ้านด้วย เพราะมีผู้กู้บางส่วนได้นำเงินเงินกองทุนหมู่บ้าน ไปชำระหนี้สินนอกระบบ

ดังนั้นหากพิจารณาถึงผลกระทบของการกู้เงินนอกระบบกับความสำเร็จของกองทุน หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ จากที่กล่าวมาข้างต้นและผลการศึกษาจะเห็นได้ ว่า การดำเนินงานบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดย คณะกรรมการบริหารกองทุนแต่ละหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มีความคิดเห็นว่าการ บริหารงานอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นนทยา สุวิมล (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลม่วงน้อย มีประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงานในระดับมาก ความพึงพอใจของสมาชิกกองทุนที่กู้ยืมเงิน มีความพึงพอใจในระดับ มาก แต่ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคือ ปัญหาที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ไปกู้เงินจากแหล่งทุนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งทุนนอกระบบเพื่อ นำเงินมาใช้คืนแก่กองทุนหมู่บ้าน ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากการที่สมาชิกกู้ยืมเงิน ไปแล้วไม่นำเงินกู้ ดังกล่าวไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ทำให้เกิดปัญหาหนี้ซ้ำซ้อน สร้างภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น แม้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะทราบแล้วก็ตาม ก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ เพราะหาก ว่ากล่าวหรือตักเตือนอาจเป็นการสร้างความไม่พอใจแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ทั้งนี้การกู้เงินนอกระบบของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จะส่งผล กระทบโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งตามวัตถุประสงค์ของการ บริหารงานกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าดำเนินงาน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้าง รายได้ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือ

ประโยชน์ส่วนรวมอื่นให้แก่ประชาชน เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนสำหรับประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รับฝากเงินจากสมาชิก และจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนอื่นรวมทั้งการให้กู้ยืมเงินแก่กองทุนหมู่บ้านข้างเคียง เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานราก พัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต สวัสดิภาพ และสวัสดิการของสมาชิก จะเห็นได้ว่าตามที่กล่าวมา กองทุนหมู่บ้านในพื้นที่คอยหล่อได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกองทุนฯ อย่างชัดเจน แต่ในการปฏิบัติตนของสมาชิกฯ ในการกู้ยืมเงิน เป็นการกู้ยืมเงินหมุนเวียนจากหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบหมุนเวียนกันไปเพื่อนำเงินกู้ดังกล่าวมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและมาใช้หนี้หมุนเวียนอย่างนี้บ่อยครั้ง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลต่อการลงทุนพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของสมาชิกโดยตรง เพราะเงินที่ได้มานำไปใช้หนี้ในระบบซึ่งไม่สามารถจะนำมาพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของสมาชิก ได้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการกู้เงินนอกระบบเป็นประจำของสมาชิกจะส่งผลต่อการดำเนินงานบริหารของกองทุนฯ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารจัดการ ด้านการกู้ยืมและการชำระหนี้ ถึงแม้ว่าผลการศึกษาจะพบว่า การดำเนินงานบริหารของกองทุนฯ ทั้ง 3 ด้าน จะอยู่ในเกณฑ์ที่ดีก็ตาม เพราะการบริหารกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ จะสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี และต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการกองทุนฯ จึงจะทำให้กองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จ

ผลการดำเนินงานการบริหารกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

ในการดำเนินงานการบริหารกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ นั้น พบว่ามีการดำเนินงานครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารจัดการ ด้านการกู้ยืมและการชำระหนี้ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับดีและค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งจะเห็นได้จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นภาพมุมมองระหว่างผู้ดำเนินการร่วมกำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน

คงข้อมูลที่สะท้อนจากผลการศึกษา อาทิเช่น สมาชิกทุกคนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบบัญชีรายรับ-จ่าย ติดตามผลการบริหารงานของคณะกรรมการ และกองทุนหมู่บ้านจะสำเร็จได้สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกครั้ง สมาชิกทุกคน มีส่วนร่วมใน การร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งความคิดเห็นของคณะกรรมการอยู่ในระดับมาก และสมาชิกกองทุนมีความ

คิดเห็นในระดับดี นั้น แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการฯ และสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มีความคิดเห็นตรงกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้ประสบความสำเร็จ

จะเห็นได้ว่าในด้านของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านนั้น จะเป็นไปในลักษณะรูปแบบของการปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการหารือกันระหว่างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกับสมาชิก ตลอดจนผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารของโครงการ กิจกรรมขององค์กรเพื่อให้มีการเสนอแนะประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม โดยผ่านการจัดเวทีประชาคมเพื่อลงมติในประเด็นต่างๆ ที่จะต้องใช้การตัดสินใจร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เพื่อส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการให้ความรู้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน รวมถึงการสร้างวินัยการใช้จ่ายเงิน เพื่อลดปัญหาการยืมไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา
2. ควรมีการส่งเสริมรายได้ตามความสามารถของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ไม่ใช้การส่งเสริมรายได้ตามกระแสนิยม เพื่อให้สมาชิกสามารถนำความสามารถที่มีอยู่ของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำมาพัฒนารายได้ ก่อให้เกิดอาชีพที่ยั่งยืนต่อไป
3. ควรมีการพิจารณาพัฒนาหลักเกณฑ์ในการกู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน ให้สอดคล้องกับภาระหนี้สิน และความสามารถในชำระหนี้ของสมาชิก ให้เหมาะสม
4. รัฐบาลควรศึกษาข้อมูลความพร้อมของแต่ละหมู่บ้านในการที่จะเพิ่มทุนในครั้งต่อไป เพราะจากการศึกษาวิจัยเห็นได้ว่าบางหมู่บ้านไม่ต้องการเงินเพิ่มทุน แต่บางหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการที่ดีก็ยังคงต้องการเพิ่มทุน